

PHIÊN TÒA XÉT XỬ MARIE ANTOINETTE

Bị cáo: Marie Antoinette Can tội: "Phản quốc"

Luật Sư Biện hộ: Claude Chaveau-Lagarde

Công Tố Viện: Tòa Án Cách Mạng.

Thẩm Phán: Tòa Án Cách Mạng

Nơi Xét Xử: Paris, Pháp. Ngày Xét Xử: Ngày 14–15 tháng 10 năm 1793

Phán Quyết: Có tội Bản Án.

Kết tội: Đưa lên máy chém Guillotine (ngày 16 tháng 10 năm 1793)

Ý NGHĨA

Phiên Tòa xét xử Marie Antoinette, Hoàng Hậu cuối cùng, đánh dấu chấm dứt chế độ quân chủ kéo dài một ngàn (1.000) năm tại Pháp.

Tòa Án Cách Mạng (Revolutionary Tribunal) tức Tòa Án Đặc Biệt (Tribunal d'exception) với thủ tục tố tụng giản dị, nhanh và không kháng án, hoạt động từ ngày 10 tháng 3 năm 1793 đến ngày 31 tháng 5 năm 1795, là công cụ của chính quyền thống trị bằng khủng bố, báo trước phiên Tòa BIÊN KHẢO 293 trình diễn này sẽ tái diễn vào thời kỳ chế độ độc tài xuất hiện trong thế kỷ 20.

GÓA PHỤ CAPET

Thăm Vua Louis 16 xong vào đêm cuối cùng trước khi lên máy chém, Marie Antoinette trở về Tháp giam mặc bộ đồ trắng trần trọc nằm trên giường cùng với con chó nhỏ Odin, chờ sáng. Nàng đã nghĩ tới, lúc hành trình qua Pháp năm 14 tuổi, một người đã là chồng của mình từng chung sống với nhau trên hai mươi năm người mà nàng cũng không hề quen biết hay tìm hiểu nhau, kết hôn do quyết định của Mẫu Hậu Maria Theresa coi như con tốt trên bàn cờ chính trị Âu Châu. Nhưng nay người đó sắp lìa cõi trần đã làm tràn đầy nỗi tuyệt vọng giá lạnh trong lòng.

Tảng sáng vào một ngày mùa đông ẩm ướt, lạnh và sương mù, Antoinette run rẩy chờ một tiếng gọi ở ngay trong ngục Tháp nhỏ Temple này để đến chào già từ Louis nhưng tiếng đó không bao giờ, không bao giờ đến cả. Nàng chỉ nghe thấy tiếng chân rầm rập của binh lính bước lên cầu thang Tháp nhỏ giam Louis, tiếng hô tập hợp của Đồn Kỵ Binh ở dưới sân, tiếng nghiến của những bánh xe lăn trên đường Temple chở Louis lên đoạn đầu đài. Rồi yên lặng, khoảng trống yên tĩnh thật kinh hãi cho những ai chờ một người mà người đó không có gì để lại ngoại trừ những giọt nước mắt.

Vào 10 giờ 22 phút, bỗng những tiếng súng thần công nổ rầm trời tại vùng bao quanh Quảng Trường Concorde, vang vọng tới ngục Temple phá tan bầu không khí im lặng bao trùm khắp nơi và đồng thời báo hiệu bạo chúa Louis 16 đã đền tội. Đường phố Temple trở lại cuộc sống bình thường. Xe cộ bắt đầu chạy. Dân chúng đổ ra đường hô to: "Cộng Hòa Muôn Năm! Cộng Hòa Muôn Năm!" Trong khi đó, Marie Antoinette lên cơn đau quặn quại trên giường vì tới kỳ kinh nguyệt, con gái lớn Thérèse Charlotte bị loét cẳng chân trầm trọng nằm ôm mặt khóc đã bỏ lỡ dịp chào già từ người cha yêu dấu và Charles Dauphin (Vua Louis 17) đau bệnh dịch hoàn (testicule). Riêng cô em út Elisabeth phải săn sóc chị dâu và hai cháu. Người hầu trung thành Cléry với hoàng gia không thấy trở về và biệt tăm luôn từ ngày Louis 16 lên đoạn đầu đài.

Sau khi Louis được chôn cất xong, Ủy Viên Công Xã Ba Lê và Giám ngục Temple tới thanh tra các phòng giam Marie Antoinette và gia đình, thông báo bắt đầu từ nay các tù nhân được gọi danh xưng như sau: Góa phụ Capet (Marie Antoinette), Elisabeth Capet (em Vua), Charlotte Capet (con gái lớn), và Charles Capet (Vua Louis 17) tức tên chính thường dùng kèm theo tên dòng họ Capet. Sau đó, 3 Bác Sĩ được chỉ định chẩn bệnh và điều trị các tù nhân bị bệnh vì phòng giam ẩm ướt và thiếu ánh sáng. Tiếp theo Giám ngục cho phép và đôi khi còn bắt buộc tất cả các tù nhân phải xuống vườn Temple hoạt động như đi bộ hay

tập thể dục để tránh bệnh tật. Chế độ nhà giam được nói lỏng dần dần. Hơn 300 lính canh phòng giảm xuống còn khoảng 100, số ủy viên công xã còn 6 người, nhưng tất cả các chốt canh gác các điểm xung yếu vẫn giữ 2 người mỗi chốt thuộc thành phần trung kiên với cách mạng khó lòng mua chuộc.

Biện pháp an ninh này được liên tục áp dụng tại ngục Temple, rồi sau đó, Antoinette bị chuyển tới nhà tù thành phố trong 75 ngày, nơi gần Pháp đình Paris để tiện điều tra đưa ra Tòa Án Cách Mạng. Như vậy, Antoinette bị đưa lên máy chém sau Louis lia đời 9 tháng và đúng như sự dự đoán của Antoinette đã tâm sự với cô em chồng Elisabeth, “Chị sẽ chết như Anh cô”.

Theo các nhà viết tiểu sử, sở dĩ chế độ nhà giam giữ tù nhân tại Temple được thay đổi như đã trình bày vì chính quyền Danton coi góa phụ Capet và gia đình như con tin quý giá để dự tính trao đổi tù binh quan trọng và đòi hỏi những điều kiện có lợi cho Pháp khi ký Hòa Ước Hòa Bình với Đế quốc Phổ và Áo. Vì vậy, số phận các tù nhân tại Temple tùy thuộc vào tình hình chính trị và quân sự giữa hai bên trong việc trao đổi có tính toán.

Dự tính của Danton bất thành vì nội bộ Pháp bất ổn chưa từng thấy. Sau khi Vua Louis 16 bị hành quyết, các vụ nổi loạn chống lại sự cai trị của Paris xảy ra ở một phần lớn lãnh thổ Pháp, đặc biệt phe bảo hoàng thống trị miền Tây như Vendée hợp tác với phe Girondin nhằm lật đổ Hội Nghị Quốc Ước để đưa Dauphin lên ngôi Vua tức Louis 17 theo hiến định với sự nhiếp chính của Bá Tước Provence. Trong khi đó, hầu hết các nước quân chủ tại Âu Châu, ngoại trừ Thụy Sĩ và Bán Đảo Scandinavie (gồm Đan Mạch, Na Uy và Thụy Điển) giữ thế trung lập, hình thành một Liên Minh Quân Sự vào tháng Hai, bao vây và ngăn chặn quân đội cách mạng Pháp bành trướng lãnh thổ tự coi như biên giới thiên nhiên của Cộng Hòa Pháp Quốc vậy.

BỘ ÁO DÀI TRẮNG MAY CHÀN BẮT TỬ

Chiến trận ngày một leo thang, vào tháng Hai, Marie Antoinette lợi dụng thời gian cai tù đối xử khá tử tế, đã may được 2 bộ áo đen và trắng. Cả hai bộ đều bị Ủy Viên Công Xã đại diện nhà tù Temple cấm mặc khi Antoinette đi dạo trong vườn Temple. Đề phòng có thể chuyển nhà tù khác, Antoinette để lại bộ áo màu đen để tang mà chỉ mang bộ áo dài màu trắng nên xếp cẩn thận rồi giấu trong các áo quần tạp nhạp dơ bẩn để tránh sự khám xét của cai tù nếu bất thần chuyển nhà giam. Chính bộ áo dài màu trắng này đã được Họa sĩ David nổi tiếng với nét bút chì xuất thần, đã phác họa hình ảnh cuối cùng của Antoinette sắp bước lên máy chém để lại đời đời trong sử sách.

Thoạt đầu, Antoinette lục lợi những quần áo được cấp phát từ trước tại ngục Temple, lựa màu đen lấy ra để sửa lại và may một bộ áo, dù là màu đen cũng phải nói lên được sự khổ hạnh ấn dấu nét tao nhã khi mặc để tang Louis. Sau đó, Ủy Viên Công Xã đại diện ngục Temple cho phép Giám ngục cung cấp đầy đủ áo quần cho 4 tù nhân và nếu cần cho người chuyên môn tới sửa. Những nhà may nổi tiếng quen thuộc với các bộ áo lễ hội hoàng gia bị phá sản, nay nhận những bộ áo quần tạp nhạp được cấp phát, Antoinette và cô em chồng tự sửa và may lấy sao cho hợp với vóc dáng và phải nói lên được điều gì đó qua trang phục, không phải về nghi thức triều đình, mà là để tang chồng trong nhà tù.

Antoinette từng nổi tiếng tại quê nhà, thành Vienne về các bộ áo dạ vũ, yến tiệc và lễ nghi trong cung đình Habsburg đáp ứng được đòi hỏi sự lịch duyệt trong phong cách và vẻ đẹp trong kiểu mẫu nên được các giới quyền quý cao sang phong cho tước “Công Chúa Thời Trang”. Hành trình qua Pháp, Antoinette lại nổi danh trong triều đình Versailles với các bộ lễ phục và lễ hội mang vẻ đẹp kiêu sa trang nhã được các ông hoàng bà chúa cùng giới quý phái quyền quý tôn vinh “Nữ Hoàng Thời Trang”. Quả vậy, theo các nhà viết sử cũng như các nhà thiết kế thời trang viết trong báo French Vogue ngày nay tỷ như Caroline Weber cho rằng, sở dĩ Antoinette thành công vì đã áp dụng triệt để nguyên tắc bất di bất dịch đòi hỏi vẻ ven chỉ có hai chữ, đó là sự “giản dị”. Thực hành nguyên tắc đó không phải là chuyện dễ. Cần phải tổng hợp cách nhìn nghệ thuật một cách thật tinh tế mới đáp ứng được điều kiện đó. Bởi vì sự giản dị trong y phục phải nói lên được một cách hùng hồn về cái ta của ta. Ta là ai? Thuộc giai cấp nào trong xã hội? Có quyền uy và hấp dẫn không? Trong hoàn cảnh bị giam giữ trong ngục tù, Antoinette đã hoàn tất may được bộ áo để tang Louis không đi ra ngoài nguyên tắc đó.

Trong khi may bộ áo để tang màu đen, Antoinette kể chuyện lại cho cô em chồng rõ khi mở lớp hướng dẫn các mệnh phụ phu nhân và giới quý phái trong vương triều Versailles để thiết kế các bộ áo yến tiệc lễ nghi sao cho có vẻ đẹp thanh tao lịch lãm làm biến đi dáng dấp tầm thường cùng sự phô trương kiểu các diễn viên. Có một công chúa ở nước ngoài đến tham dự nêu ra vấn đề tang chế. Công chúa đó hỏi, “Nếu để tang một người thân hay sơ thì may bộ áo để tang ra sao?” Trả lời, “Dùng thêm vải màu xanh thẫm, nhiều hay ít tùy theo thân hay xa, còn đại tang thì hoàn toàn màu đen. Những kiểu áo may để tang đó cần phải ‘may chần’ tức là may nhiều đường để ghép chặt vào nhau mấy lớp vải hoặc có đường viền giữa hai lớp vải”.

Thực ra, vì bị các người bắt giữ cấm Antoinette mặc bộ áo màu đen để tang nên Antoinette đã chọn màu trắng tương phản với màu đen để thay thế vì có sự quy định cấm tử tội mặc áo để tang lên máy chém.

(Góa phụ Capet tức Marie Antoinette, chân dung được vẽ vài ngày trước khi bị tử hình)

Còn may bộ áo dài màu trắng (a white piqué dress) bằng hai lớp vải bông may chần cũng giống như trên nhưng những đường thẳng ghép giữa hai lớp vải xếp sao tạo ra các hình vẽ nghệ thuật thu hút sự chú ý của người quan sát. Antoinette đã mặc bộ áo đó ra ngoài như pho tượng trên chiếc xe bò do hai con ngựa già kéo đi qua phố phường Paris vào phút tận cùng sắp bước lên máy chém.

ÂM MƯU TRỐN NGỤC TEMPLE

Từ ngày bị giam cầm vào tháng 8 năm 1792, lúc nào Marie Antoinette cũng ước mơ có ngày trốn thoát khỏi Ngục Temple. Đó chắc cũng là tình trạng chung giống như bao nhiêu tù nhân khác, nhưng trong hoàng gia chỉ có Antoinette là người duy nhất đã đề xướng ra rất nhiều âm mưu giải cứu tù nhân. Vậy phải có sức hấp dẫn như thế nào mới thúc đẩy không ít hiệp sĩ đã ra tay giải cứu người hoàng phái gặp nạn. Vũ khí của Antoinette không có gì thay đổi: mệt mỏi, buồn chán, già trước tuổi, và nhục nhã. Mặc dầu vậy, Antoinette vẫn tiếp tục đạt được sức quyến rũ lạ kỳ không thể nào chối cãi được tở như qua cuộc gặp gỡ bất ngờ một nhân vật phi thường, Hiệp Sĩ François Andrien Toulan.

Người anh hùng Toulan nổi tiếng về tài hùng biện, thông minh và dũng cảm, quê ở Toulouse, đến Paris hăng say tham gia cuộc tấn công như vũ bão vào Điện Tuileries ngày mồng 10 tháng 8 với lý tưởng xóa bỏ chế độ quân chủ thay thế bằng thể chế Cộng Hòa như các nhà Cách Mạng 1789 đề ra. Cuộc tấn công thành công, đương sự được Cách Mạng ban thưởng nhiều huy chương cao quý và được tín nhiệm đảm trách chức Ủy viên đại diện Công Xã Ba Lê, thanh tra và quyết định mọi biện pháp thích nghi trong việc giam giữ góa phụ Capet và gia đình tại Ngục Temple.

Antoinette, trước khi được đăng quang ngôi Hoàng Hậu, đã có một vài lần tổ chức dạ vũ hóa trang tại Điện Versailles, cùng với đám cận thần trốn ra ngoài đến chơi bài tại Đại Hí

Viện Paris. Antoinette đã gặp Toulan chơi bài và quen biết từ đó. Cả hai đều giống nhau thích mạo hiểm và say mê đánh bài. Nay được cử giữ thanh tra các tù nhân hoàng gia dưới sự trách nhiệm, Toulan xúc động và thương cảm cho nỗi bất hạnh của Antoinette nên nảy ra ý định sẵn sàng giúp cỰu Hoàng Hậu vào thời gian thuận lợi.

Sau khi Vua Louis 16 qua đời, Toulan đã lập được chiến công đầu tiên. Trước khi lên máy chém, nhà Vua đã giao phó cho người hầu Cléry đưa cho Hoàng Hậu Antoinette những kỷ vật như chiếc nhẫn cưới khắc tên chữ đầu của vợ M. và ngày cưới, hộp đựng tóc của vợ con và em gái, cùng con dấu biểu tượng của Nhánh Bourbon. Nhưng Hội Đồng Cổ Vấn Công Xã Ba Lê bác bỏ và ra lệnh trao cho Ban quản trị nhà tù Temple cất giữ cẩn thận những kỷ vật đó. Cléry báo cho cỰu Hoàng Hậu rõ sự việc rồi biệt tăm luôn. Trong một cuộc thanh tra phòng giam, Antoinette kể lại câu chuyện đó và ngỏ ý với Toulan muốn lấy lại các kỷ vật của Louis trao tay cho Cléry. Không chút do dự, Toulan nhận lời ngay và hai ngày sau, bí mật giao lại cho Antoinette tất cả đồ vật của Louis ký thác tại nhà tù Temple. Vụ bê khóa lấy cắp tang vật bị phát giác và cuộc điều tra không bao giờ tìm ra được thủ phạm cả.

Vào ngày mồng 2 tháng 2 năm 1793, Jarjays là một trong số các Hiệp Sĩ được tiếng dũng cảm nhất và cũng là người cương quyết nhất, vẫn còn ẩn trốn tại Paris với hy vọng một ngày nào đó, sẽ giúp cỰu Hoàng Hậu thoát khỏi ngục tù. Đương sự tiếp đón một người khách lạ. Đó là Toulan đưa một bản ghi chép sau: “Hiệp Sĩ có thể tin tưởng người này nói chuyện thay tôi. Ông ta có rất nhiều thiện cảm, ông ta không hề thay đổi suốt 5 tháng vừa qua...” Jarjays nhận ra ngay chữ viết tay của cỰu Hoàng Hậu Antoinette nhưng tỏ vẻ hoài nghi về khả năng giúp 4 tù nhân trốn ngục Temple được hàng trăm lính phòng vệ canh gác ngày đêm. Để thuyết phục Jarjays, ủy viên công xã Toulan thông minh và mưu trí đề ra ý kiến sẽ trá hình Jarjays như người đốt đèn nhà tù Temple vào một buổi tối để đưa Jarjays vào gặp Antoinette.

Vấn đề đưa 4 tù nhân thoát khỏi pháo đài Temple được canh gác cẩn mật không làm sòn lòng những người mưu tính giúp Hoàng gia thoát nạn. Bây giờ họ chỉ cần thêm một ủy viên công xã nữa là kế hoạch táo bạo và hiểm nguy đó sẽ hoàn tất như ý muốn.

Antoinette lưu ý và nhấn mạnh tới một ủy viên trẻ can đảm nhiều tham vọng nhưng không có kinh nghiệm chính trị. Đó là Lepitre trong số các ủy viên đại diện Công Xã tại Temple. Đương sự là cỰu nhân viên ngân hàng của Hoàng Hậu và cũng là đồng môn dạy học với Toulan. Hiệp Sĩ Jarjays hối lộ Lepitre một số tiền khá lớn. Toán giải cứu Hoàng gia trốn ngục Temple hình thành gồm có Toulan, Jarjays và Lepitre. Ngoài ra, còn có hai nhân viên tình báo Anh cung cấp tin tức và bí mật hỗ trợ Jarjays đưa gia đình Hoàng gia từ nhà tù Temple tới bờ biển Normandie ở miền Bắc Pháp để chạy sang tị nạn tại Anh Quốc.

Kế hoạch trốn nhà tù đã được xếp đặt xong xuôi, Antoinette và Madame Elisabeth cải trang như lính canh phòng thành phố, Madame Royale và Dauphin cũng ngụy trang đi theo Jarjays. Hai xe ngựa chờ sẵn ở điểm hẹn. Nhưng thật đáng tiếc những khó khăn không lường trước được đã xảy ra. Lepitre cho biết tin tức ngoài mặt trận ngày càng xấu hơn gây náo loạn trong dân chúng. Chính quyền ra lệnh dựng hàng rào giây thép gai ở các điểm xung yếu và đóng tất cả cổng ra vào thành phố. Thật vô cùng nguy hiểm hầu như không thể thực hiện được việc đưa trẻ em như Dauphin ra ngoài thành phố vào thời điểm đó. Lepitre bắt đầu lo sợ nhưng cả hai, Jarjays và Toulan vẫn quyết tâm giúp Hoàng Hậu chạy trốn một mình.

Antoinette cương quyết từ chối vì không nỡ lòng nào bỏ lại hai con, nhất là cục cưng Dauphin, để thoát hiểm một mình với quan niệm “vui cùng hưởng họa cùng chịu”. Cô em thánh thiện Elisabeth hy sinh cả thời niên thiếu nay đã 29 tuổi để bảo vệ anh chị và hai cháu, trấn an chị dâu, “Chị là người bị đe dọa và coi như nguy hiểm nhất cần phải ra đi. Em tình nguyện ở lại sẽ thay thế chị như người mẹ hết lòng trông nom hai cháu”. Jarjays cũng cố thuyết phục cỰu Hoàng Hậu chấp nhận đề nghị của cô em chồng nhưng không sao lay chuyển nổi quyết tâm của Antoinette.

Trước khi rời Tháp Temple chạy qua Anh Quốc, Jarjays ngỏ lời mong muốn cỰu Hoàng Hậu giao phó nhiệm vụ thực hiện một điều gì đó cần phải làm trong thời gian bị cầm tù. Antoinette vui vẻ nhận lời ngay và nói, “Đây là một bằng chứng cho thấy lòng trung tín tuyệt đối của Hiệp Sĩ đối với hoàng triều, tôi vô cùng cảm kích. Tôi không thể nhận lời chạy trốn

một mình được. Tôi chấp nhận ở lại và không bao giờ hối tiếc. Vậy tôi nhờ Hiệp Sĩ trao tận tay hai kỷ vật này cho hai người sau đây:

- Con dấu của nhà Vua cho Bá Tước Provence quyền nhiếp chính Vua Louis 17 tức Dauphin để làm kỷ niệm.

- Chiếc nhẫn khắc 5 chữ tiếng Ý, "Tutto a te mi guida", có nghĩa chưa bao giờ sự thật lại rõ ràng hơn như bây giờ và theo cuốn hồi ký của Fersen (mọi chuyện đều dẫn tôi tới Antoinette) cho Bá Tước Axel Fersen hiện đang ở Brussels, Bỉ Quốc, người mà Hiệp Sĩ đã gặp tại Điện Tuileries đến chào già từ tôi để trở về Thụy Điển."

Jarjays nhận hai kỷ vật đó và hứa sẽ cho người thân tín tới báo cho cựu Hoàng Hậu rõ khi vật đó tới tay người nhận. Khoảng một tháng sau, Antoinette được vợ của người hầu cho biết Hiệp Sĩ Jarjays đã hoàn tất nhiệm vụ.

Vào đêm thực hiện âm mưu trốn ngục Temple, Simon nghi ngờ Lepitre nằm trong âm mưu đó nên chạy bộ tới Ủy Ban Tình Báo Công Xã Ba Lê tố cáo. Trưởng Ban Tình Báo hoài nghi mãi tới trưa hôm sau mới tới Temple điều tra.

Biết trùm tình báo Tison tại Temple bị bệnh suyễn nặng, Toulan đặt một loại thuốc tởa hơi trong phòng khiến Tison ngủ thiếp đi trong vòng 5 hay 6 tiếng, thời gian đó đủ để Jarjays đưa gia đình hoàng gia tới vùng an toàn, nơi có thêm nhân viên tình báo Anh chuẩn bị tàu thuyền đưa người chạy trốn sang Anh Quốc.

Kết quả cuộc điều tra cho thấy không có bằng chứng cụ thể nào về vụ âm mưu trốn ngục Temple. Tuy nhiên, Lepitre và Toulan bị sa thải và sau đó bị đưa lên máy chém vào đợt khủng bố thứ hai được gọi Đại Khủng Bố, tháng 6 và 7, năm 1794 (La Grande Terreur, Juin-Juillet 1794) trừng phạt những người bị tình nghi do Đạo Luật ban hành ngày 10.06.1794 bãi bỏ tất cả an toàn pháp lý bảo vệ quyền nhân thân của bị cáo như quyền tự do cá nhân và chống lại mọi sự giam cầm trái phép.

Tướng cũng nên đề cập thêm đợt Khủng Bố thứ nhất (10.08 và 20.09.1792) xảy ra vì lý do Quân Đội Phổ xâm lăng Pháp Quốc cùng thể hiện việc bắt giữ Vua Louis 16 về tội "Phản quốc". Đợt Khủng Bố thứ hai được mệnh danh Đại Khủng Bố như vừa trình bày ở trên diễn ra vì Hội Nghị Quốc Ước trên đã sụp đổ nên coi phe bảo hoàng cùng các tổ chức ủng hộ khác như kẻ thù không khoan nhượng cần phải khử trừ để tồn tại.

DỀ TẾ THẦN

Cựu Hoàng Hậu Marie Antoinette cũng bị điều tra về âm mưu trốn ngục Temple nhưng chưa có quyết định vì chính quyền Danton còn đang trả giá cuối cùng với người cháu của Antoinette nối ngôi Hoàng Đế Áo Joseph II, để trao đổi con tin hoàng gia nhận lại nhiều tương tá và nhân vật trọng yếu đào ngũ qua Quân Đội Áo. Ta thấy Hầu Tước De Lafayette chạy qua Bỉ vì nằm trong kế hoạch thiết lập nền quân chủ lập hiến, Tướng Dumouriez cũng vậy đưa toàn bộ tham mưu và 1.000 quân sĩ đào ngũ qua quân đội Áo, do thất bại trong vụ lật đổ Ba Lê Công Xã để đưa Dauphin lên ngôi Vua Louis 17 theo hiến định.

Tình hình quân sự và chính trị rối loạn chưa từng thấy. Quân đội Phổ tiến chiếm miền sông Rhin (Rhineland), quân Áo, Hòa Lan, Anh và Hanovarian (Vương Quốc Hanover) bao vây các pháo đài miền Bắc, quân Tây Ban Nha tiến vào rặng núi Pyrénées và quân Anh bao vây căn cứ hải quân Toulon.

Ở trong nước, không có phe phái nào đủ mạnh để dẹp nhóm cực cách mạng Jacobin ngoại trừ giới bình dân (the sans-culottes). Trước tình hình đất nước lâm nguy, giới này thuộc thành phần đại đa số trong dân chúng, xuống đường khắp nơi ca vang bản La Patrie (Tổ Quốc) đòi lấy đầu Antoinette và đưa tất cả tướng tá bất tài tham nhũng lên máy chém. Họ bất tuân thượng lệnh và xông xáo khắp mọi nơi. Những nhà cách mạng bắt đầu thất vọng và lo sợ phải đối đầu với nguy cơ khủng khiếp của bọn hỗn loạn ngày một lớn mạnh đe dọa an ninh và trật tự của đất nước.

Hébert (Jacques), nhà báo và nhân vật chính trị đang giữ chức Phó Biện Lý cạnh Ba Lê Công Xã, mang tính mệnh mình ra hứa hẹn với đám đông hỗn tạp hung dữ Ba Lê (The Parisien mob) sẽ lấy đầu Antoinette. Hébert báo động "chúng ta trước hết phải thỏa mãn tất cả đòi hỏi của giới bình dân." Đương sự cũng kể cho bạn bè rõ nếu nhóm Jacobin thất bại hoặc không muốn hành quyết Marie Antoinette thì họ sẽ phan thanh tất cả những nhà cách mạng. Chúng ta không có đường lối nào khác và "chúng ta chỉ còn cách trả thù" (we have

nothing to live for except revenge). Thế là vụ trả thù nhắm vào phe Girondin và những người ôn hòa Jacobin cùng phái bảo hoàng. Người trở thành mục tiêu hàng đầu là góa phụ Capet bị truy tố trước Tòa Án Cách Mạng về những hành động khác nhau về tội “Phản Quốc” bị coi như dê tế thần vậy.

Một biến cố quan trọng xảy ra đã giúp phe Jacobin thêm lý do vững mạnh đưa góa phụ Capet lên máy chém. Đó là Charlotte Corday đâm chết Marat (Jean-Paul) trong phòng tắm khi đang chữa bệnh ngày 13 tháng 7.

Thiếu nữ Charlotte Corday, 24 tuổi, được giáo huấn tại tu viện Caen, Normandie, hậu duệ của Pierre Corneille, nhà soạn bi kịch đại tài của Pháp, bất bình với Marat, y sĩ và sáng lập tờ báo Bạn Dân (l'Ami du peuple) được giới bình dân ưa thích, đã đưa hàng trăm người dân vô tội tại quê hương của cô lên máy chém. Corday đã dùng dao bép, cán gỗ, lưỡi dao dài 5-inch đâm chết Marat vì nhà độc tài thuộc phe Jacobin này đã ra lệnh hành quyết khoảng 2.000 người tại miền Normandy bị coi như kẻ thù của cách mạng.

Đối với những nhà theo chủ nghĩa bảo hoàng và giới ôn hòa Jacobin, Charlotte Corday được tôn vinh như nữ anh hùng và tử vì đạo. Vụ hạ sát Marat mở ra một giai đoạn mới triệt hạ mạnh mẽ sự thống trị bằng khủng bố do Robespierre, Danton và Jean-Paul Marat chủ xướng dưới thời cách mạng 1789.

Nữ tử tội Charlotte Corday bị đưa lên máy chém vào buổi chiều ngày 17 tháng 7 năm 1793. Corday mặc bộ áo tù hình sự màu tím, đứng thẳng trên xe tumbrel, hai đầu gối tựa vào cửa sau xe trên đường đi tới đoạn đầu đài. Pierre Notelet đứng cùng với đám đông xúm lại xem nữ tử tội điếu qua đường Saint-Honoré. Bộ mặt đẹp và điềm tĩnh của Corday như pho tượng đã ám ảnh Notelet một thời gian khá dài.

Bức họa Marat bị Corday ám sát của Họa Sĩ tên tuổi Louis David được bảo toàn tại Viện bảo tàng Hoàng gia, Bruxelles. Và cũng chính Họa Sĩ David lừng danh này đã được giải thưởng Rome và đứng đầu Trường phái tân cổ điển đã phác họa Hoàng hậu Marie Antoinette mặc bộ áo dài trắng để đời ngồi trên chiếc xe bò do ngựa kéo qua đường Saint-Honoré tiến tới nơi hành quyết tại Quảng Trường Concorde Paris.

(Marie Antoinette trên đường tới máy chém. 16.10.1793,
Phác họa bởi Jacques-Louis David)

Vụ án Marie Antoinette và Charlotte Corday có ý nghĩa lịch sử nhất tác động rất mạnh vào các thế kỷ mới đây, đặc biệt về Luật quốc tế nhân quyền. Còn một phụ nữ nữa cũng đáng được đề cập thêm đã hy sinh mạng sống vì tranh đấu chống lại áp bức, vì lý tưởng Tự Do mà tiêu biểu là Bà Roland (de La Platière) vợ nhà chính trị cách mạng và cũng là thành viên của Đảng Jacobin, bị bè nhóm Robespierre đưa ra pháp trường ngày 8 tháng 11 năm 1793. Trước khi bị chặt đầu, Bà Roland đã cúi chào bức tượng “Tự Do” bằng đất nung đặt gần máy chém và than: “Ôi, Tự Do! Người ta đã nhân danh mi để gây ra biết bao Tội Ác!” (Liberty, What crimes are committed in this name.)

Tham khảo và trích các tài liệu sau:

- (1) Law A Treasury of Art and Literature - Edited by Sara Robbins.
- (2) Great World Trials - The 100 Most Significant Courtroom Battles of All Time - Edwar W. Knappman, Editor - A New England Publishing Associated Book.
- (3) Louis and Antoinette by Vincent Cronin.
- (4) Life and Death of Louis XVI by Saul K. Padover
- (5) Secrets of Marie Antoinette by Oliver Bernier
- (6) Marie Antoinette by Philippe and Marguerite Jallut (Library of Congress - card number 70-162-666)
- (7) Bé xé ra to hay là Vụ Án của Thế Kỷ của Tiến Sĩ Luật Khoa Nguyễn Trọng Liệu
- (8) Danh Nhân và Sự Nghiệp Tập I, II và III của Soạn giả và Dịch giả Phạm Văn Tuấn
- (9) Cẩm Nang Nhân Quyền của Luật Sư Nguyễn Hữu Thống
- (10) Bài viết Thomas Jefferson và Hoàng Tử Cảnh của Biên Khảo Gia Trần Đông Phong
- (11) Antoinette by Richard Covington - November 2006 Smithsonian
- (12) The Last Days of Marie Antoinette by Rupert Furneaux
- (13) Marie Antoinette by Antonia Fraser
- (14) Queen of France by André Caslot (15) Marie Antoinette the Last Queen of France by Evelyne Lever.

**Trích: “LUẬT PHÁP VÀ VĂN HỌC NGHỆ THUẬT”
Của soạn giả: TP. Nguyễn Văn Thành 23**
